

הטובה הנסתרת בתוך הרעה – בימים ההם ובזמן הזה

ויגש תשפ"ד שלום רב (חנוכה תשפ"ד)

ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלקה ואראנו בטרם אמות (מה, כח). והנה תיבת 'רב' לכאורה מיותרת, דמה הוסיף לנו יעקב בתיבה זו, דהול"ל עוד יוסף בני חי אלקה ואראנו בטרם אמות. ורש"י לא מגלה לנו עומק הדבר, אלא רש"י מפרש ע"פ אונקלוס שרב לי שמחה וחידה שהרי יוסף בני חי, אבל לא מובן לפ"ז החידוש שמשמע יעקב בזה, שהרי פשוט שהוא שמח שמחה גדולה ומדוע מדגישה התורה את זה, וכי נסיעתו לראות את יוסף תלויה ברוב שמחתו. בת"י מוסיף קצת על אונקלוס והוא מפרש שכאשר שמע יעקב הבשורה הטובה אז הודה להקב"ה על הטוב שעשה עמו בעבר, שהצילו מעשו ומלבן ומהכנענים שרדפו אחריו, אבל אעפ"כ לא צפיתי לנחמה גדולה כזו שאראה את בני, ולכן אלקה ואראנו, וזה כעין אונקלוס בתוספת דברים, אבל עדיין לא מובן מה מוסיף לנו יעקב כאן בדברו דברים אלו שאותם מנציחה התורה, וכי אם לא היה מצילו בעבר לא היה הולך לראות את יוסף עכשיו שהוא שמע שהוא חי?

ועיין ברשב"ם ורב"ח וחזקוני שפירשו שכוונת יעקב בזה היה לחלוק על מה שאמרו השבטים עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, שמשמע מדבריהם שזה הגדלות שלו והם מתפארים בזה, וע"ז ענה יעקב שרב לי, כלומר מספיק לי [אולי כעין יש לי רב, כלומר יש לי מספיק] שהוא חי, ולא איכפת לי כלל שהוא מושל בכל ארץ מצרים, ואפילו אינו מושל אלקה ואראנו בטרם אמות, וזה פשט טוב [הרשב"ם בלשון חזקה כותב שכל הפשטים האחרים שנאמרו בזה הם "ערמומיות" ו"הנם הבל"], בביאור תיבות התורה, וכע"ז בדע"ז שפירש "רב" מלשון שאמר לבניו אתם מדברים הרבה מדאי, כל מיני סיפורים על יוסף, מספיק כבר, אם הוא חי אז אלקה ואראנו בטרם אמות, וממילא אפשר שזה גם כוונת אונקלוס ורש"י, כלומר השמחה שיש לי הוא מחמת שהוא חי ולא מחמת דבר אחר, כ"ז הוא ע"פ דברי הראשונים.

אבל ודאי תיבת 'רב' הוקשה עוד קודם מזה לרבותינו בעלי המדרש שכתבו בבר"ר [פצ"ד אות ג'] דבר אחר לגמרי ליישב את זה, וז"ל ויאמר ישראל רב כחו של יוסף בני שכמה צרות הגיעוהו ועדיין הוא עומד בצדק הרבה ממני שחטאתי שאמרת נסתרה דרכי מד' ובטוח אני שיש לי ב'מה רב טובך', עכ"ל המדרש, ועי"ש במתנות כהונה שכתב ששני דברים נאמרו כאן, א' שיעקב אבינו מתודה על חטאו שחטא על שנכשל באמונה ובטחון לפי מדרגתו, שהרי כאשר הראו לו את כתונת יוסף טבולה בדם הוא התלונן כנגד הנהגת ה', והוא אמר נסתרה דרכי מד' – מיוסד על הפסוק בספר ישעיה מ' [מיד לאחר ההפטורה של נחמו נחמו עמי] ששם כתוב למה

1. והנה רש"י בשני המקומות [למה הרעתם לי; רב עוד יוסף בני חי] לא העתיק דברי המדרש הללו, וזה כשיטת רש"י בכל מקום שאם אין הכרח לכתוב בקורת על האבות אז הוא לא מביא את זה, ואם יש דרך אחרת לפרש את המקראות אפילו אם זה קצת דוחק אז הוא לא יעתיק דברי חז"ל שהם כעין בקורת על האבות, וזה בשונה מחז"ל במדרשים ובגמ', וגם בפירוש הרמב"ן, שהם מעתיקים דברים כאלו אפילו אם אין הכרח

תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מד' ומאלקי משפטי יעבור, שלפי פשוטו קאי על כלל ישראל שהם נמצאים בגלות והם מתלוננים נסתרה דרכי מד', כאילו ד' לא רואה מה קורה עם בני ישראל, שכאילו זה נסתרה לפניו ולכן אינו פודה אותם מהגלות שהיא כ"כ ארוכה, אבל המדרש כאן דורש את זה על יעקב אבינו ממש, שיעקב מודה שנכשל בהרהור אחר השגחתו יתברך, שכאילו הוא נסתרה מהקב"ה, ואילו יוסף גדול ורב ממנו בעבודה זו שיוסף לא הרהר אחר מדותיו.

ודברי המדרש כאן קשורים למש"כ המדרש כבר בפרשת מקץ [פצ"א אות י'] ויאמר ישראל למה הרעתם לי רבי לוי כו' מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה אלא כך אמר הקב"ה אני עוסק להמליך את בנו במצרים והוא אומר למה הרעתם לי הוא אמר נסתרה דרכי מה' וכו', כלומר שכאן אומר המדרש שכאשר אמרו השבטים ליוסף שהם בני י"א ואחד איננו, היה ליעקב טענות עליהם שהם הרעו לו, שלא היה להם לגלות את זה, וזה היה נחשב כטענה על יעקב, שהרי לפי מדרגתו לא היה צריך לראות שום רעה, וזה מה שאומר לו הקב"ה זה הכל חלק מתכנית גדולה להמליך את יוסף במצרים, ואמנם לך זה נראה כרע, אבל בודאי זה אינו, וזה נחשב כטענה עליו, ולכן עכשיו שהלך לראות את יוסף הוא אומר "רב", שיוסף רב ממנו בעבודה זו, וזה כעין תשובה על חטאו.¹

וחוץ מזה התכוין יעקב במאמרו שאמר 'רב' דאף שחטא עכ"פ הוא בטוח שיזכה לחיי עוה"ב, וזה ע"פ לשון הפסוק בתהלים 'מה רב טובך שצפנת ליראיך', שקאי על שכר עוה"ב, וזה כמו שפירש"י לעיל בפרשת וישב שאמר יעקב כי ארד אל בני אבל שאלה, שהיה לו סימן שאם לא ימות אחד מבניו בחייו מובטח אני שאיני רואה גיהנום, וכן להלן בפרשה לאחר שראה יעקב את יוסף אמר אמותה הפעם, שהיתי סבור שאמות פעמיים א' בעוה"ז וא' בעוה"ב כיון שאני גרמתי מיתתך, אבל עכשיו שאתה חי אני יודע שאחיה לעוה"ב, ולפ"ז ביאר שזה כוונת יעקב לפי המדרש, שאף שחטא שהרהר אחר מדותיו של הקב"ה, מ"מ יזכה לחיי עוה"ב.

והנה מאין ידע יעקב שאף פעם לא הרהר יוסף נגד השכינה בכל השנים האלו, הרי לא היה בקשר אתו? במת"כ פירש שמשמע מלשון המדרש שיעקב הבין מזה ששלח את העגלות שזה מרמז לסוגית עגלה ערופה שלמדו ביחד קודם שיצא יוסף ממנו, ונמצא שיוסף אוהז עדיין באמונתו כמו שהיה בן י"ז, ולכן הבין מזה יעקב שלא נכשל שהרהר אחר מדותיו של הקב"ה, שמי שמהרהר אחר מדותיו של הקב"ה לא יכול להחזיק באמונתו כ"כ הרבה שנים כאשר הוא לבדו במצרים, ובהכרח שלא נפל למכשול שיעקב עצמו נכשל בו. אבל לע"ד זה תמוה שיהיה מכאן ראייה שלא הרהר כלל נגד

לזה בפשט, ואין הביאור בזה שרש"י חולק על חז"ל, אלא שזה לא מתאים עם עיקר המטרה של פירש"י על החומש, שכוונת רש"י שיהיה אפשר ללמוד את יסודות היהדות רק כאשר לומדים חומש רש"י, וכל ההשקפות הנכונות וכל הדעת תורה אפשר למצוא בחומש רש"י, וא"כ הבקורת שאינה מוכרחת על אבות האומה, אלו שהעציבו את צביונה ואת השקפתה, זה ממעיט במטרה זו, ולכן מסתייג רש"י מזה.

ולע"ד נראה שכוונת המדרש הוא שיעקב ידע את זה מדברי יוסף עצמו, ששמע את כל האריכות מה שאמר להם יוסף [שהרי האחים דברו אליו "את כל דברי יוסף אשר דבר אלהם", שלכן פירש בדע"ז שאמר 'רב'], והנה יוסף מיד כאשר גילה את עצמו הוא ממש מפרש את זה: ועתה אל תעצבו גו' כי למחיה שלחני אלקים לפניכם גו' לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלקים וגו', כלומר אתם לא עשיתם שום דבר רע כי כל זה ממחשבת הבורא שסידר את כל זה בשביל להחיות אתכם לפליטה גדולה, הרי שיוסף לא ראה שום דבר רע בכל הסיפור [והוא חוזר על שיטתו זאת בסוף פרשת ויחי "ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה"], ומכיון ששמע יעקב איך שיוסף מסביר את כל האירוע ואין לו טענות בכלל, הבין שיוסף גדל ממנו בעבודה זר².

וראוי לציין מה שביאר בזה האמת ליעקב איך באמת למד יוסף לסבול כל כך ולעמוד בצדק עוד יותר מיעקב שהיה הרבי שלו, וביאר ע"פ מה שהבאנו בפרשת ויצא ובפרשת וישב תשפ"ד שלמדו אביו ההלכות שלמד הוא בבית מדרשם של שם ועבר, ונמצא שיעקב אבינו למד יסודות אלו בימי זקנותו ואצל יוסף הצדיק היו בגדר גירסא דינקותא, ולפיכך היה גדול בפרט זה מאביו³. ולפ"ז ביאר את החלק השני של המאמר באופ"א מהמת"כ, והיינו שמכיון שעכ"פ את התורה הזאת קיבל מאביו, א"כ אע"פ שיעקב נכשל בזה ויוסף גבר בזה, אבל מ"מ בטוח שרוב טוב צפון לו לעתיד, שהרי כל תורתו בא ממנו, והכל עולה בקנה אחד.

והנה סביר לומר שזה מדרגה גדולה שקשה מאד להגיע אליה ואעפ"כ זה נדרש ממנו בתור עבדי ה', שהרי לכאורה כאן נאמר היסוד שאין כזה דבר שהוא רע, שכל דבר שאף שהוא נראה רע מאד, אבל צריך תמיד להבין שזה חלק מהתכנית שבסופה נראה את הטוב, האיסור להרהר אחר מדותיו של הקב"ה ולחשוב שכאלו עשה לנו איזה דבר רע, והיינו שאנו מלומדים מרבותינו שכל מה דעבד רחמנא לטב עביד, אבל אנו יודעים שקשה למצוא את הטוב ההוא, שלפעמים הרע הוא כ"כ רע, בין באופן אישי ובין באופן לאומי, עד שרואים רק את הרע, וע"ז בוכים ומתאוננים, אבל א"א להבין מה טוב יכול להיות בזה, אבל אנו מאמינים בני מאמינים יודעים שכל דבר הוא חלק מהתכנית של הבריאה, והדברים יתגלו לעת"ל למה הוצרך דבר רע זה ולמה הוצרך דבר רע זה, וזה דבר שכרגיל א"א להבין כל זמן שיש לנו עיני ב"ו, שהרי ההסתכלות שלנו מוגבלת ומצומצמת, והרי זה ממש ענינא דיומא שהרי אנו עכשיו באמצע מלחמה מרה

2. ויש להוסיף ע"ז, דהנה כבר תמחו המפרשים ע"ז שיוסף קרא את שם בכורו מנשה על כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי, ולפי פשוטו 'נשני' הוא לשון שכחה, שהקב"ה השכיח ממנו את בית אביו, וזה בודאי טעון ביאור, אבל ראוי לציין ביאור הנפלא של רש"י הירש שלשון 'נשני' הוא מלשון נושה, שהוא בעל חוב שלי, האדם שאני חייב לו חוב זה הנושה שלי, וביאר רש"י שיוסף הרגיש את הטובה של הקב"ה בכזה מדה עד שהרגיש שהוא חייב להקב"ה, כאילו הקב"ה בעל חוב שלו, הנושה שלו, ואף שסביל כ"כ הרבה צרות, אבל הכיר שהכל היה לטובתו ולטובת משפחתו, וממילא הוא חייב הכרת טוב להקב"ה וע"ז הוא קרא את שמו מנשה. וזה מתאים היטב עם דברי יעקב שיוסף עד גדל ממנו בעבודה זר.

וכואבת, מאות או אלפי קרבנות, כל יום נופלים חללים, כלל ישראל בעולם כולו בסכנה עצומה ואין אנו מבינים מה הטוב שיכול לצאת מזה, ואין אנו מבינים מה הקב"ה רוצה מעמנו, קשה לנו לראות את הטוב שבדבר, ובפרט שסיוט זה התחיל בשמח"ת, ביום הגמר של עבודת הימים הנוראים, הימים שבו נגזר גורל ישראל, וכנראה שכל העבודה שלנו, כל הימים נוראים, נדחו ע"י הקב"ה, השטן ניצח וברגע שכלו הימים נוראים התחיל המשחית להשחית, וזה דבר שמעיק עלינו ומפריע לנו מאד, ולכן כאן צריכים הסתכלות עמוקה מאד בהבנת הדברים, וכאשר מגיע חג החנוכה אז יש לנו ס"ד נוספת להסתכל על הדברים מצורת זו.

הנה לפני מאה שנה בשנת 1924, היה צרה גדולה לישראל בגזירת "היעווסקעס", שהם היו יהודים קומוניסטים, שונאי הדת, שניתן להם כח עצום מאת הממשלה לגזור גזירות קשות נגד קיום התורה ונגד לימוד התורה, ובגלל זה מליוני יהודים אזרחי רוסיה שהיו יהודים ת"ח ושומרי תו"מ, אבל מחמת זה התבטלה כל שמירת הדת וכל ענין לימוד התורה, ולאחר כמה שנים שהיתה להם הצלחה גדולה התבטא הח"ח באזני מרן הגרא"ו הי"ד בזה"ל יהודים שגו בשעה שהתחילו גזירות היבסקים היו היהודים חייבים לצאת נגדם למלחמה במסירות נפש, אמת יהודים רבים היו נהרגים, אולם כוחו של השטן היה נחלש, אולם כאשר לא נמצא מי שימסור נפשו במלחמה, נתחזקו היבסקים, עכ"ל.

וביאר הגרא"ו במאמר "אומר אני מעשה למלך" (קובץ מאמרים דף צ"ד), את דברי הח"ח, שהרי במשך ההיסטוריה הרי היו הרבה גזירות נגד היהודים, ודם היהודי נשפך כמים בכל התקופות, ובודאי שהכל מהשמים שבא לתקן מה שצריך תיקון אצל כלל ישראל, אבל יש לחלק את כל הגזירות לשני סוגים, והיינו במתכונת חנוכה ופורים, שכבר ביארו המפרשים הקדמונים שבפורים גזרו על הגופים של ישראל ואילו בחנוכה המטרה לא היתה הריגת היהודים ורק גזרו נגד התורה, להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, והיינו משום שיש שני מיני הנהגות של גזירות, יש מעשה ה' ויש מעשה שטן, וצריך להבחין בכל גזירה מאין היא באה ונובעת בכדי לדעת איך להלחם נגדה, דאם הגזירה היא על הגופות כבימי המן, זהו מעשה ה', ותכליתה היא להחזירנו למוטב, שע"י הסרת הטבעת בימי המן עשו בני ישראל תשובה יותר ממ"ח נביאים, ובאופן זה אין מקום להלחם נגד הגוי כי היא לא תצלח. וכוונתו בזה, שמכיון שכן גזר הקב"ה, ממילא לא שייך להלחם נגדו הגוי שהוא שליח ה', כי איך נלחמים נגד הקב"ה, ורק תשובה ומעש"ט יכול לעזור בזה שאז יבטל

3. ויש להסביר, דהנה לפי דרכו של עולם הרי ההתמודדות היותר קשה היא הענין של צדיק ורע לו ורשע וטוב לו, מדוע דרך רשעים צלחה, ולכן הדר בסביבת רשעים ורואה איך שהם מצליחים ומתגברים, הלא זה נסיון גדול לאמונתו, אבל הרי בסופו של דבר אנחנו מאמינים שאף שבפרח רשעים כמו עשב ויציצו כל פעלי און, אבל למעשה סופם הוא להשמידם עדי עד, ולבסוף של דבר יתבאר להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו, ויסודות אלו צריכים ללמוד היטב כאשר נמצאים בסביבת רשעים המצליחים, ולכן למדו את זה היטב בביהמ"ד של שם ועבר עוד יותר מבית מדרשות של האבות שאצלם לא היה נסיון זה, ולכן גבר יוסף על יעקב בסוגיא זו.

הקב"ה את הגזירה.

ועיין בח"ח עה"ת ריש דברים שדרך ישראל סבא הוא לא להלחם נגד הגויים, והעתיק את דברי הרמב"ן ריש וישלח שהמלחמה של יעקב היה רק בדרך מלחמה, כלומר לברוח ולהנצל, וכך היה בכל הדורות, ועיי"ש. וזה מתאים היטב עם דבריו שבכאן, שלא שייך בכלל להלחם נגד הגוי שבא בגזירת הקב"ה, וכל המלחמה היתה לברוח ולהנצל.

אבל לפעמים מתגברת מדת הדין וניתן רשות לשטן ללחום נגד הנשמה של הישראלי, וזה מלחמה באמת כנגד התורה וכנגד הקב"ה כביכול, וזה היה גזירת אנטיכוס בזמן חנוכה, שאז הגזירה היתה לא כנגד העם היהודי אלא כנגד התורה היהודית, כנגד שמירת התורה, כנגד לימוד התורה, כנגד שמירת שבת, ואז התכלית הוא להחליש את התורה, ואדרבה אז אין התכלית של השטן להביא את העם לתשובה, כי הלא השטן לא רוצה שנחזור בתשובה, אלא תכליתו הוא להיפך, להעביר ישראל על דתן שלא ישמרו את התורה, להשכיח את התורה, ובכה"ג שוב לא מספיק לעשות תשובה, אלא בכה"ג צריכים למסירות נפש, צריכים ללכת למלחמה כנגד גזירת השטן להשכיח את התורה, ולכן בשעת גזירת היעווסקס, לא היה מה לעשות אלא להלחם נגדם במסירות נפש, ואמנם היו הרבה יהודים נהרגים אבל הכח של השטן היה נחלש, אבל מכיון שלא נמצא מי שימסור את הנפש, ממילא זה הגביר את כח היעווסקס והם התחזקו ולא בטלו מן העולם, שאף שגזירה עבירה דבטל, אבל זה גזירה מהקב"ה, אבל גזירה מהשטן צריכה מלחמה עד כדי מסיו"נ.

ולכן בפורים לא הלכו למלחמה עד שאחשורוש ביטל את הגזירה, שזה היה מעשה ה' והמלחמה לא היתה מועילה כלל, ורק גזר מרדכי תשובה של שק ואפר יצע לרבים, לך כנוס את כל היהודים, אבל בחנוכה זה היה מעשה שטן, שהרי הגזירה היתה כנגד שמירת התורה, ולכן החשמונאים אזורו חיל להלחם, לאו דוקא משום שקיוו לנצח, שזה היה בלתי מושג כפי דרך הטבע, שהרי היו רבים מול מעטים, אלא משום שצריכים למסור את הנפש כנגד השטן הגוזר כנגד התורה בכדי להחליש את כוחו, אלא שאז עשה הקב"ה נס והם באמת נצחו, כנגד הטבע, וזה נס חנוכה, אבל החיוב למסור את הנפש לא היה שייך לנצחון, שע"ז בכלל לא פללו, עכת"ד רבינו הגרא"ו בביאור שיטת מו"ר הח"ח ז"ל.

וכנראה כוונתו שבגזירות של השטן יש דין של יהרג ואל יעבור, כלומר בשעת השמד, או אם גוזרים נגד הג' חמורות, שזה התקפה כנגד התורה ולא כנגד העם היהודי אלא התורה היהודית, שאז יש דין שצריכים למסור את הנפש ולא לעבור, ומבואר כאן מדבריו שיסוד הדין של יהרג ואל יעבור הוא דוקא משום זה, שהרי לכאורה יש פסוק מפורש שכל דיני התורה הוא בוחי בהם, והרי שמירת הנפש דוחה כל איסורי תורה, אבל כשיש מלחמת השטן כנגד התורה אז מוכרח להיות יהרג ואל יעבור, כי הרי צריכים להחליש את כח השטן, כי אחרת השטן יצליח במדה כזו עד שתשתכח תורה מישראל, וזה הרי אי אפשר כי כבר הובטחנו כי לא תשכח מפי זרעו, וממילא אין ברירה אלא ליהרג ולא לעבור. ונראה שלפ"ז יובן מה שר"ע הקהיל קהילות ברבים ללמד תורה אף שידע שזה יעלה לו בנפשו, והרי ת"ת אינה מן הדברים שעליהם נאמר

יהרג ואל יעבור, אבל פשוט שמלבד שזה היה שעת השמד, אבל זה היה מלחמה כנגד התורה, ובכה"ג הדין שצריכים למסור את הנפש, להחליש כח השטן.

ויש להסביר לפי דבריו את כל ענין דוד וגלית, שלא דוקא הפשט שדוד ידע שינצח את גלית, הלא להיפך, שדוד חירף נפשו למות, שהמחנות עמדו זה נגד זה, והפלשתי היה עומד השכם והערב ארבעים יום וחרף מערכות אלקים חיים כל בוקר וערב בכדי לבטלן מק"ש, והרי זה היה מלחמה נגד הקב"ה, לא נגד ישראל, אלא נגד שמירת התורה והמצוות, והעצה היחידה לזה היא מסיו"נ, ולכן החליט דוד שאף שאפשר שאינו יכול לנצח כנגד גלית אבל הוא צריך למסור את הנפש בכדי להחליש כח השטן, ואכן כן היה, שמיד שהרג דוד את גלית אז קמו כל אנשי ישראל ורדפו אחרי הפלשתים ונצחום כי כאשר הוחלש כוחו של השטן אז אפשר לנצח. וזה מפורש בפסוק בספר ש"א [יט-ה] כאשר רצה שאול להרוג את דוד ויונתן נסה להגן בעדו אז הוא אומר לשאול [יט-ה] וישם את נפשו בכפו ויך את הפלשתי ויעש ה' תשועה גדולה לכל ישראל, וישם את נפשו בכפו ת"י 'ומסר ית נפשיה בעל גב לאתקטלא', כלומר הוא היה מוכן למסור את הנפש, וממילא עשה ה' תשועה לכל ישראל.

והנה הגרא"ו לא מפרש את זה, אבל נראה סביר שאם למשל ניתנה לנו הברירה לבחור בגזירה שהיא מעשה ה' או בגזירה שהיא מעשה שטן, נראה שבודאי יש לבחור גזירה שהיא מעשה ה', שהרי עם הקב"ה אפשר להסתדר ע"י תשובה ומעש"ט, ואפילו הרהור תשובה מהני, משא"כ נגד השטן בשביל זה צריך להשיב מלחמה שצרה באופן של מסיו"נ, ומי יכול לבוא לידי זה. וזה מזכיר לנו את דברי דוד כאשר נתן הנביא נתן לו לבחור באחד משלשה ענשים, שבע שנים רעב, שלשה חדשים נסך לפני אויבך, או שלשה ימים דבר בארצך, וע"ז ענה דוד צר לי מאד נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו וביד אדם אל אפלה, הרי שזה היה הבחירה היותר קלה, ואעפ"כ מתו ביום אחד שבעים אלף איש בדבר לפני ה', וזה היתה הבחירה היותר קלה, שהרי עם הקב"ה אפשר להסתדר!

ולפ"ז יש להעמיק עוד, דהנה קודם נצחון החשמונאים ונס השמן הרי היו שנים מרובות שבהם המתיונים נשאו ראש וכמעט שהצליחו להשכיח את התורה, ובפרט תורה שבע"פ, שהם היו שהמריצו את היונים לגזור נגד התורה ונגד השבת ונגד ר"ח ונגד המילה, ולכן פרצו במקדש, וטמאו את השמנים, הכל בכדי להשכיח שישנם יהודים חרדים המבקשים לשמור את התורה בקדושה ובטהרה, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם, וא"כ כפי מה שלימדנו הגרא"ו ה"ז מעשה שטן, וכנגד זה באמת קשה מאד להצליח שבשביל זה בעיני מסיו"נ כנ"ל.

והנה ידוע מעשה יהודית בתו של יוחנן כהן גדול, שלא נכנעה לגזירת כל הנשאת תיבעל להגמון תחלה, שזה היה מלחמה על קדושת ישראל, והיא הכניסה את עצמה לראש הצוררים והאכילה אותו גבינה בכדי שישתכר וחתכה את ראשו, וזה היה תחלת הנס, ואף שזה לא יה בגדר יהרג ואל יעבור [ודנו בזה התוס' ריש כתובות], אבל מכיון שזה היה מעשה שטן, הדרך להלחם בזה הוא להחליש כח השטן ע"י מסיו"נ, וממילא עכשיו יכלו החשמונאים להלחם, ואמנם הם השיבו מלחמה שצרה, ומסופר במגילת אנטיכוס שהיונים

אספו צבא גדול כחול הים בכדי להלחם עם החשמונאים, אבל בזה כבר נשתנה הגזרה למלחמה על הגוף, המסיו"נ של יהודית שינה את הגזרה ממעשה שטן למעשה ה', ואם זה כבר מעשה ה', אז אפשר שברחמיך הרבים רבת את ריבם דנת את דינם מסרת גבורים ביד חלשים ורבים מול מעטים, אמנם היו קרבנות, כי הרי יהודה המכבי נהרג בקרב, אבל עכשיו זה כבר מעשה ה' שמסית את האויב להלחם ולהשמיד אותנו בעבור חטאתינו, ועם הקב"ה אפשר להסדר, אפילו תשובה קלה, אפילו הרהור תשובה יכול להפוך את הגז"ד לטובה, זה מלחמה אחרת בעצם, וזה היה נס חנוכה, שנהפכה המלחמה ממעשה שטן למעשה ה' ע"י המסיו"נ של החשמונאים.

והנה אם נעיין נראה שכעין זה אירע בזמננו, לפני שמח"ת השתא היתה מלחמה של מעשה שטן, המתיונים והשמאלנים נשאו ראש, הם באו להשכיח תורתך ולהעביר מחוקי רצונך, לא רצו מדינה יהודית, לא רצו שיזכר שם ה' או שמע ישראל, בטחו בצה"ל, הסיתו נגד שומרי התורה ונגד חוקי התורה, זה גבר כ"כ עד שביורה"כ בתל אביב לא הרשו המסיתים להתפלל עם מחיצה לתפלת נעילה, הזמן של גמ"ד של כלל ישראל, אין לך מעשה שטן גדול מזה, ההתקפות נגד בחורי הישיבה שלומדים תורה, זה היה הצלחה גדולה של השטן, היה מצב שהיה יכול להתדרדר עד שיהיה מסוכן ליהודי חרדי ללכת ברחוב, ואנו מבינים היטב שזה חורבן העם, זה מעשה שטן במדה חזקה וגבוהה כ"כ שהיה הולך וגובר והיה לו סיכוי גדול להצליח, ומה שכל הגדולים קראו לתשובה זה לא מהני כנגד מעשה שטן, זה לא מספיק כי כנגד מעשה שטן לא מספיק לחזור בתשובה וכנגד זה רק מסיו"נ להחליש כח השטן, וזה דבר שבימינו שאנו מופנקים בכל מיני פינוק וכל ענין מסיו"נ הוא ממנו והלאה, זה כמעט לא שייך אצלנו! אבל הרי יש לנו הבטחה של כי לא תשכח מפי זרעו, אפילו בימים הקשים ביותר יש לנו הבטחה של לא מאסתים ולא געלתים לכלתם, והלא השטן היה מוכן לכלות כרם בית ישראל?

ואז באו הימים נוראים של שנת תשפ"ד, שכלל ישראל התפלל בחזקה וכל הרשעה כולה כעשן תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ, ובכן תן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך, אנחנו ידענו שזה בציפור נפשנו והמצב שהיה קודם שמח"ת לא יכול להמשך, וכך במשך כל הי"נ התפללנו בחזקה שהמצב הזה לא יכול להמשך, כי שארית ישראל בסכנה, ואז הגיע ליל שמח"ת בא"י, ורקדנו עם התורה, לא סתם ריקוד, אלא אחזנו את התורה בשתי ידים, והקפנו אותה כחומה בצורה והכרזנו קמיה קב"ה שאנחנו נגונן על התורה בכל יכלתנו ועוזנו, הריקוד היה בכל עוז והתפלה הרקיעה שחקים, ולפעמים אפשר עם כח התפלה ברמה גדולה כ"כ עד שנחשב זה למסיו"נ, ובדור עני שלנו הרי לא שייך אצלנו מסיו"נ כמו שהיה בדורות הקודמים, ובגמ' תענית דף ח' אין תפלתו של אדם נשמעת אא"כ משים נפשו בכפו, שזה לשון שהוא מכניס את עצמו בסכנה [כמו אצל דוד וגלית], ואשפוך את נפשי לפני ה', וכן עשה אברהם כשביקש על סדום וידע שזה מסיו"נ מצדו ולכן אמר אל יחר ואדברה אך הפעם, ובתשובות הרשב"א [ח"ה סימן נ"ה] כי עליך הורגנו כל היום [תהלים מ"ד כ"ג] "וכי אפשר ליהרג בכל יום אלא שבכל יום אנו קוראים ק"ש ובכל

נפשך ומסכימים על כך הרי הוא כאילו הורגנו באותה שעה עליו יתברך כי כל המסכים כאילו עשאו", הרי שתפלה במדרגה גבוהה מאד היא כמו מסירות נפש שבכחה לבטל מעשה שטן!

וראיה גמורה שבכח תפלה של מסירות נפש אפשר להפוך מעשה שטן, שהרי אין לך מעשה שטן גדול יותר ממעשה העגל וכמו שמפורש שהשטן הראם שמה מת בכדי שיכשלו בע"ז, ואעפ"כ ויחל משה את פני ה' אלקיו, ובגמ' ברכות דף ל"ב ע"א אמר רבי אלעזר מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקב"ה עד שהחלו, ושמואל אמר מלמד שמסר עצמו למיתה עליהם שנאמר ואם אין מחני מספרך כו' תניא רבי אלעזר הגדול אומר מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקב"ה עד שאחזו אחילו מאי אחילו אר"א אש של עצמות וכו', וכן הוא בהרבה מקומות, וזה כח התפלה כאשר זה בא על מדרגה גבוהה עד מאד. ולזה הגענו בימים נוראים של תשפ"ד.

וע"י כח התפלה במדרגה גבוהה מאד שזה יכול להחליש את כח השטן הצלחנו להחליש את כח השטן, והגזרה על כלל ישראל נהפכה מגזרה על הנשמות לגזרה על הגופים, שע"ז הועילה כח התפלה לשנות את הגז"ד ממעשה שטן למעשה ה', ובמקום שהגזירה היא שיש רשות לנהל מלחמה עם התורה, פתאום ניתנה רשות למלאך המשחית אף וחימה לנהל מלחמה נגד הגוף של כלל ישראל, הוא גירה את החמאס לעשות טבח בתושבי העזה השמאלנים, הרחוקים משמירת תורה ומצוות כרחוק מזרח ממערב, ואז נהפכה הגזירה לא על התורה אלא על הגוף, הוא הפך את הצרה מצרת חנוכה לצרת פורים, ותארו לעצמכם הרי אותו הטבח היה יכול להיות בגדה המערבית, אבל אילו היה זה שם שבו חלק גדול מהתושבים הם שומרי תורה ומצוות, והציבור היה רובו ככולו בבתי מדרש ובבתי כנסת, אז היתה ההתקפה הזו חלק ממעשה שטן, שאז זה היה מובן בתור התקפה על התורה ועל שומרי התורה, וזה היה המשך של התקפת השטן על שמירת המצוות שבזה א"א להלחם אא"כ מוסרים את הנפש שזה דבר קשה עד מאד, אבל הועילה תפלת כלל ישראל של ימים נוראים, וגם העבודה של שמח"ת לקחת את היכולת מיד השטן להתקיף את התורה, וזה מה שראינו שבשמח"ת ביום ההתקפה זה ידוע שהם לא התקיפו את בהכ"נ ואת ביהמ"ד אף שעברו ממש על ידם, וזה משום שבשמים שינו את כח המתקיף מגזרה על התורה לגזרה על הגוף, וזה אמנם עולה לנו הרבה בדמם של אחב"י, ולכן בטווח הקצר זה גזירה איומה ומזוועת, אבל בטווח הארוך כאן הוא הרוח והצללה שעמד ליהודים ממקום אחר, כי עכשיו יש לנו הזדמנות להתעורר בתשובה ומעש"ט, כי נגד גזירת מעשה ה' בוראי אפשר לעשות תשובה, גדולה הסרת טבעת יותר ממ"ח נביאים, שכל עבודת הנביאים היא להחזירנו בתשובה, וכמו שעשו בפורים.

ואנו רואים באמת שאף שנהרגים מאחב"י כל הזמן, אבל בעת ובעונה אחת המלחמה נגד התורה הפסיקה ברובה, ואנו רואים שאפילו אצל החפשים ביותר יש התעוררות לכל דבר שבקדושה, פתאום נתחדש להם שמע ישראל, והם כאילו שומעים על היהדות בפעם הראשונה, ושיש הקב"ה בעולם, ושצה"ל הוא כלום, וש"א לסמוך עליו, ופתאום מדברים על שמע ישראל, ועל שמירת שבת, ושוב לא מפגינים נגד הדת

ובודאי לא על המשקל שהיה מקודם, כי זה התשובה לגזירה
שהיא מעשה ה', ונמצא שאם מעיינים היטב אז רואים את הטוב
שאיירע לנו בשמח"ת, את ההסתרה בתוך ההסתרה, וזה נותן
לנו את ההזדמנות לשוב בתשובה, ע"י מיתתם הם מראים לנו

מה היא כוונת ומטרת הגזירה, וגם זה נחשב בתור קדוש,
שהרי ע"י נתקדש שם ה', וזה לא תלוי בהתנהגותו בחיים אלא
תלוי בסיבת המות, אבל עכ"פ זה חסד ה' שהתחיל בשמח"ת!
וזה מה שלמדנו מיוסף: שום דבר אנו לרעה!